

به نام خدا

دیدگاه‌ها، ارزیابی، مواد و راهبردها

در

آموزش و پرورش
کودکان عقب‌مانده

ترجمه و تألیف

دکتر پرویز شریفی درآمدی

گیرهارت، بیل ری، ۱۹۲۸ - م.م.
آموزش و پرورش کودکان عقب مانده: دیدگاه‌ها، ارزیابی و راهبردها/
[مولفان بیل ری گیرهارت، جیمز دروتیر؛ توماس سیلتو]؛ ترجمه و تالیف
پرویز شریفی درآمدی. - اصفهان: سپاهان، ۱۳۸۵.
۵۴۶ ص: جدول.

ISBN 964-2561-04-1

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.
عنوان اصلی: Teaching mildly and moderately handicapped
students, c1986.

کتابنامه.

۱. کودکان علیل -- آموزش و پرورش. ۲. کودکان علیل -- آموزش و
پرورش -- برنامه‌های درسی. الف. دروتیر، جیمز، Deruiter James A.
ب. سیلتو، تامس، ۱۹۴۱ - م.م. Sileo, Thomas W. ج. شریفی
درآمدی، پرویز، ۱۳۳۹ - م. مترجم.

۳۷۱ / ۹۱

LC ۴۰۱۵ / ۳۹۱۸
۱۳۸۵

کتابخانه ملی ایران

۸۵-۲۱۷۸ م

اشارات سپاهان

نام کتاب: آموزش و پرورش کودکان عقب مانده

مولف و مترجم: دکتر پرویز شریفی درآمدی

ناشر: انتشارات سپاهان

طراح جلد: مهدی جلادت

نوبت چاپ: اول

لیتوگرافی: غفاری

چاپ: سپاهان

صحافی: سپاهان

تیراژ: ۳۰۰۰

قیمت: ۴۹۰۰ ریال

شابک: ۹۶۴-۲۵۶۱-۰۴-۱

آدرس: تهران، میدان انقلاب، خیابان اردیبهشت، پلاک ۲۰۴

تلفن: ۶۶۹۷۰۸۸۳ فکس: ۶۶۹۵۰۱۵۴ تلفن همراه: ۰۹۱۲۵۱۶۶۹۳۳-۰۹۱۳۱۱۴۸۷۷۶

دفتر پخش اصفهان:

خیابان آمادگاه، کوچه فتح آباد، علم گستر سپاهان

تلفن: ۲۲۱۹۹۷۸

پیشگفتار

ای خدای ای فضل تو حاجت رو بی تو نام هیچ کسی نبود روا
اثری که پیش رو دارید تا جایی که می‌دانم نخستین کتابی است که در زمینه‌ی آموزش و پرورش کودکان عقب‌مانده، تلاش در خور توجهی نموده تا بدین وسیله متخصصین، دانشجویان ذریع و ذینفع و علاقه‌مندان چنین مباحثی را با راهبردهای آموزشی در حیطه‌ی مهارت‌های تحصیلی پایه آشنا سازد. از این رو به نظر می‌رسد که می‌توان مطالعه این کتاب را به دانشجویان مقاطع مختلف رشته روان‌شناسی و آموزشی کودکان استثنائی، مربیان و والدین پیشنهاد نمود.

از آنجایی که بنده بر وجود نواقص و نارسایی‌های احتمالی در این اثر کاملاً واقف هستم. طبیعی است که از هر گونه انتقادی که این اثر را بهبود بخشد استقبال کرده و گذشته از آن سعی می‌کند انتقادات و نصایح فنی بزرگوارانه بزرگواران را در کارهای آتی جامه عمل بپوشاند. زیرا همواره بر ارزشمند بودن انتقادات و به مصلحت بودن مخالفت‌ها عقیده راسخ داشته و دارم. چه عموماً مخالفت و انتقاد را به صورت اشکال تراشی می‌نگرند، اما انسان دانا از آن به مصلحت خویش سود می‌جوید.

آدم نابخرد به هنگام مواجهه با انتقادات و مخالفت‌ها - غافل از قوانین کائنات - از بخت خویش می‌نالد و دیگران را برای موقعیت خویش به باد ملامت می‌گیرد و از تلاش باز می‌ایستد. مرد دانا - واقف به قوانین الهی - از مخالفت و انتقاد سود می‌جوید تا خویش را بیالاید و صحت عملی افزونتر را در پیش گیرد. علت ابراز مخالفت و انتقادات دیگران را در درون خویش می‌جوید و از طریق درون‌نگری، مخالفت بیرونی برای او به مجالی برای استغنا و پرورش درون بدل می‌گردد. برای یک پژوهشگر دانا مخالفت و انتقاد دیگران مجالی است تا نیرومند شود. یک انسان فرزانه از هر ذره انتقاد و مخالفت به مصلحت خویش سود می‌جوید. با این گرایش به نیروی بیکران دست خواهد یافت و چنان به سوی هدف‌هایش خواهد شتافت که سوار به اسب بالدار!

آن کس که از انتقادات و مخالفت‌های دیگران سخت می‌رنجد فرودست است. آدم فرودست نمی‌تواند در برابر میل به توبیخ و ملامت دیگری مقاومت کند و با این کار، انزجار و خصومت می‌آفریند. فضای اشتیاق را از بین می‌برد و با این کار مجال توفیق خود را نابود

می‌کند. انسان فرزانه نه تنها پیام انتقادات و ندای مخالفت دیگران را به جان دل می‌شنود، بلکه سکوت و عمل می‌کند، چرا که سکوت و عمل افکار را مجموع می‌دارند و روح را قوت می‌بخشند. بنابراین، به محض اینکه شخصی آنچه را که در جهت خیر و صلاح‌اش برایش گفتند، فهم کند نیازی به بحث و جدل و نزاع و تخریب شخصیت ندارد، از آن پس، آنچه محل حاجت است این است که به جدیت تمام در صدد برآید که آنچه آموخته است، در عین سکوت و حضور قلب، فروتنی، افتادگی، محبت و شفقت، تحقیر نفس، عمل کند.

مولینوس، کشیش و عارف اسپانیایی (۹۷-۱۶۶۰) گفته است سکوت سه مرتبه دارد. سکوت دهان، سکوت ذهن و سکوت اراده. اجتناب از سخن لغو و حاضر جوابی گزنده دشوار است، خاموش ساختن و راجی‌های حافظه و تخیل بسیار دشوار است؛ دشوارتر از همه آرام کردن تمنای نفس و ندای نفرت در ساحت اراده و عمل است. لذا فقط قرار گرفتن بر سکوی سکوت اراده و عمل است که اگر خدای تبارک و تعالی نصیب کسی نماید او می‌تواند زبان از تخریب شخصیت، توهین و مدافعه‌جویی نسبت به انتقادکنندگان و مخالفت‌کنندگان خود خاموش سازد. همان گونه که حضرت محمد (ص) پیامبر اعظم اسلام، مردی بلا تشبیه که دنیا دیگر هرگز به خود ندیده است، سکوت‌شان تقریر بود.

مپندار سعدی که در راه صفا توان رفت جز در پی مصطفی

در خاتمه از خانم مالکی دانشجوی کارشناسی ارشد آموزش و پرورش و از خانم هدیه تواضع دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی به خاطر زحمت‌شان در مطالعه و بازنگری اولیه اما اساسی این اثر، و همسرم به واسطه بازنگری نهایی آن، همچنین از آقایان و کیلی و پاکروان مدیران انتشارات سپاهان به خاطر استقبالشان از چاپ این کتاب سپاسگزارم.

تهران - فروردین ۱۳۸۵

پرویز شریفی درآمدی

صفحه	فهرست	عنوان
۱۱	پیشگفتار
۱۳	فصل اول دیدگاه‌های تاریخی و نظری
۱۵	مقدمه
۱۷	دیدگاه‌های تاریخی
۱۸	عقب‌ماندگی ذهنی
۲۳	آشناگی هیجانی
۲۷	کم‌توانی‌های یادگیری
۲۹	نارسا کش‌وری خفیف مغزی
۳۳	خلاصه دیدگاه تاریخی
۳۵	برنامه‌های طبقه‌بندی بین گروهی: یک روند در حال ظهور
۳۸	دیدگاه‌های نظری
۳۹	نظریه یادگیری سستی
۴۱	الزامات مربوط به آموزش و ارزیابی
۴۱	دیدگاه‌های تحولی
۴۷	الزاماتی برای برنامه‌های مداخله جویانه
۵۴	منابع فصل اول
۵۷	فصل دوم عقب‌ماندگی ذهنی ویژگی‌ها، محدودیت‌ها و علل
۵۹	تعریف عقب‌ماندگی ذهنی
۵۹	مقدمه
۶۰	تعریف ۱۹۸۳ عقب‌ماندگی ذهنی
۶۲	تعریف ۱۹۹۲ یا چندزمینه‌ای عقب‌ماندگی ذهنی
۶۲	طبقه‌بندی‌های عقب‌ماندگی ذهنی
۶۲	الف) طبقه‌بندی حول محور روانی-اجتماعی
۶۴	ب) طبقه‌بندی حول محور سطوح رفتار سازشی
۶۴	توصیف سطوح رفتار سازشی در سنین مختلف
۶۵	ج) طبقه‌بندی حول محور انتظارات و اکتسابات آموزشی
۶۶	کودکان کندآموز
۶۶	کودکان عقب‌مانده ذهنی آموزش‌پذیر
۶۷	کودکان عقب‌مانده ذهنی تربیت‌پذیر
۶۸	کودکان عقب‌مانده ذهنی حمایت‌پذیر یا وابسته کامل

- ۶۸..... نشانگرهای طبی
- ۶۹..... شیوع
- ۷۰..... محدودیت‌های مشترک افراد عقب‌مانده ذهنی و راهبردهای آموزشی و مداخله
- ۷۰..... اختلاف کنشی [تفاوت در عملکرد]
- ۷۰..... تفاوت‌های درونی فردی
- ۷۲..... راهبردها
- ۷۳..... تا چه اندازه انحراف از میانگین از نظر آموزشی اهمیت دارد؟
- ۷۳..... تا چه حد در گروه مرجع، کودک مورد مقایسه قرار می‌گیرد؟
- ۷۳..... کاربرد آموزشی و پرورشی هوش‌بهر و سن عقلی
- ۷۵..... ویژگی‌های یادگیری
- ۷۶..... حافظه
- ۷۷..... توجه به اشاره‌ها [نشانه‌ها]
- ۷۹..... انتقال آموزشی
- ۸۱..... یادگیری اتفاقی (ضمنی)
- ۸۲..... تفکر عینی
- ۸۳..... ویژگی‌های انگیزی
- ۸۳..... انتظار شکست [آمادگی شکست]
- ۸۵..... منبع انگیزش
- ۸۷..... توانایی به تأخیر انداختن کسب لذت
- ۸۸..... عملکرد تحت تأثیر فشار روانی محیط آموزشی
- ۸۹..... ویژگی‌های حرکتی و جسمی
- ۹۰..... فراشناختی
- ۹۱..... رفتار سازشی
- ۹۱..... پیشرفت تحصیلی
- ۹۳..... ویژگی‌های زبان و گفتار
- ۹۴..... علل عقب‌ماندگی‌های ذهنی
- ۹۵..... تأثیرات فرهنگی و اجتماعی
- ۹۶..... مسمومیت، آلودگی و مشروبات الکلی
- ۹۸..... نابهنجاری‌های کروموزومی
- ۱۰۰..... تأثیرات ناشناخته قبل از تولد
- ۱۰۱..... جراحات‌ها یا عوامل فیزیکی
- ۱۰۲..... سوخت و ساز بدن و تغذیه
- ۱۰۳..... اختلال مغزی زخم‌ت پس از تولد

۱۰۴ پیشگیری
۱۰۷ منابع فصل دوم
۱۰۹ فصل سوم ارزیابی برای شناسایی و اجرای برنامه‌های مداخله
۱۱۱ مقدمه
۱۱۳ اهداف ارزیابی
۱۱۷ ارزیابی برای شناسایی نیازهای یادگیری و رفتاری
۱۱۷ ارزیابی برای اجرای برنامه‌ی مداخله
۱۱۸ مدل ارزیابی - مداخله‌ی مپشتی بر نیازها
۱۲۰ کنترل (نظارت)
۱۲۱ ارجاع
۱۲۲ فرآیندهای مناسب
۱۲۵ ارزیابی
۱۲۶ استخدام
۱۳۲ ارائه خدمات
۱۳۳ بازنگری
۱۳۵ ارزیابی فلسفی (کل‌گرایانه)
۱۴۱ خلاصه
۱۴۳ منابع فصل سوم
۱۴۵ فصل چهارم آموزش راهبردهای یادگیری
۱۴۷ مقدمه
۱۴۸ روش آن را بگو (گفتاری)
۱۵۱ روش آن را الگو قرار بده (الگوسازی)
۱۵۵ روش آن را گسترش بده
۱۵۸ گام‌های ارزیابی
۱۶۶ مشاهده و ثبت
۱۶۶ پرسیدن سئوالاتی درباره راهبرد
۱۶۸ پیشنهاد‌های موجود و پیشنهاد‌های متقابل
۱۷۰ طراحی راهبرد و تعیین نیازهای یادگیری
۱۷۵ گام عدم تعادل‌جویی
۱۸۱ گام انتخاب گزینه‌های دیگر
۱۸۷ مرحله‌ی عمل
۱۸۸ گام انتقال

۱۸۹ خلاصه
۱۹۱ منابع فصل چهارم
۱۹۳ فصل پنجم نشانه‌نمایی‌های ادراکی: راهبردها
۱۹۵ مقدمه
۱۹۵ دیدگاه‌های نظری
۲۰۰ دیدگاه‌های ارزیابی
۲۰۲ آیا دانش آموز عقب مانده می‌تواند از یک راهبرد نشانه‌نمایی استفاده کند.
۲۰۳ روش‌های ارزیابی پیشنهادی
۲۰۴ راهبردهای نشانه‌نمایی ادراکی
۲۰۴ نشانه‌نمایی برای توجه
۲۰۹ نشانه‌نمایی ادراکی
۲۱۱ نشانه‌نمایی‌های حرکتی
۲۱۳ نشانه‌نمایی حافظه
۲۲۴ نشانه‌نمایی درک مطلب
۲۲۵ خط کشیدن زیر کلمات
۲۲۷ تهیه‌ی نقشه
۲۲۸ نمادهای تصویری
۲۳۴ منابع فصل پنجم
۲۳۷ فصل ششم نشانه‌نمایی‌های زبانی: راهبردها
۲۳۹ مقدمه
۲۴۰ دیدگاه‌های نظری
۲۴۳ آمادگی استفاده از نشانه‌نمایی زبان
۲۴۴ هدایت ادراک از طریق زبان
۲۴۹ هدایت رفتار از طریق نشانه‌نمایی کلامی
۲۵۲ هدایت حل مسئله از طریق نشانه‌های زبانی
۲۵۳ ۱- آگاهی از مسئله
۲۵۵ ۲- سازماندهی تکلیف
۲۶۰ یادگیری اطلاعات جدید
۲۶۱ به کار بردن یک راهبرد برای راه حل
۲۶۲ خلاصه
۲۶۴ منابع فصل ششم
۲۶۷ فصل هفتم راهبردهای خواندن

۲۶۹	راهبردهای خواندن
۲۶۹	مقدمه
۲۷۰	دیدگاه‌های نظری
۲۷۲	ارزیابی راهبردهای خواندن
۲۷۸	راهبردهای آموزش خواندن
۲۷۹	انتخاب مواد آموزشی خواندن
۲۸۰	خواندن برای دانش‌آموزان
۲۹۱	خواندن همراه با دانش‌آموزان
۳۱۶	خلاصه
۳۱۷	منابع فصل هفتم
۳۱۹	فصل هشتم راهبردهای ریاضی و حساب
۳۲۱	مقدمه
۳۲۳	دیدگاه‌های نظری؛ ریاضیات و مشکلات یادگیری
۳۲۴	دیدگاه عصب روان‌شناختی
۳۲۵	دیدگاه آموزشی
۳۲۷	دیدگاه تحول‌شناختی
۳۳۰	ارزیابی نیازهای دانش‌آموزان در ریاضیات و حساب
۳۳۱	ارزیابی صوری
۳۳۲	ارزیابی غیررسمی
۳۳۷	مصاحبه بالینی
۳۳۸	روش مصاحبه بالینی
۳۴۰	روش کلمبو
۳۴۲	آزمون Life Savers
۳۴۶	ویژگی‌های مشکلات موجود در ریاضیات
۳۴۶	آمادگی تحول‌شناختی
۳۵۰	عوامل فرآیند شناختی
۳۵۴	عوامل اثرگذار
۳۵۴	زبان و توانایی خواندن
۳۵۵	آموزش ناکافی
۳۵۶	راهبردهای آموزشی
۳۵۸	راهبردهای آمادگی
۳۶۴	راهبردهای حل مسئله
۳۶۷	ارتقای سطح تجارب حل مسئله

۳۷۰	راهبردهای محاسبه‌ای
۳۷۵	یک راهنمایی مفید
۳۷۸	راهبرد رفتاری شناختی
۳۸۱	راهبردهای یادگیری پول و زمان
۳۸۵	راهبردهای یادگیری کسرها و اعشار
۳۹۱	راهبردهای یادگیری مفاهیم ریاضی پیشرفته
۳۹۴	خلاصه
۳۹۶	منابع فصل هشتم
۳۹۹	فصل نهم راهبردهای زبان نوشتاری
۴۰۱	مقدمه
۴۰۳	راهبردهای مداخله در زبان نوشتاری
۴۰۳	خلق کردن نویسندگان
۴۰۹	آموزش نوشتن رسمی
۴۰۹	راهبردهای پیش نوشتاری
۴۱۰	مهارت‌های پیش نوشتاری
۴۱۳	راهبرد نوشتن
۴۱۶	راهبردهای برای پیشرفت سازماندهی جملات و بندها (پاراگراف‌ها)
۴۱۶	جمله
۴۱۸	راهبرد نوشتن پاراگراف
۴۱۹	راهبرد جمله کمکی (جمله مثالی)
۴۲۰	راهبرد سازماندهی بند (پاراگراف)
۴۲۲	راهبرد انشاء
۴۲۵	بازنویسی کردن
۴۲۵	مهارت‌های بازنویسی
۴۲۸	غلط‌گیری
۴۲۹	حروف بزرگ
۴۲۹	ظاهر کلی
۴۳۰	نقطه‌گذاری
۴۳۰	هجی
۴۳۰	پیشرفت هجی
۴۳۳	راهبرد هجی
۴۳۵	مهارت‌های اشتباهات هجی
۴۳۷	دستخط

۴۳۸	راہبرد دستخط
۴۴۰	خلاصہ
۴۴۱	منابع فصل نهم
۴۴۵	فصل دہم فنون و راہبردهای مدیریت رفتار
۴۴۷	مقدمہ
۴۴۸	چشم اندازهای نظری و تاریخی
۴۴۹	اصطلاح شناسی تغییر رفتار
۴۵۱	افزایش رفتارهای مطلوب
۴۵۲	تقویت منفی
۴۵۴	تقویت منفی
۴۵۵	کاهش یا محو رفتارهای نامطلوب
۴۵۵	خاموشی
۴۵۹	عوامل محدودکننده اثربخشی روی آوردهای رفتاری
۴۶۰	نشانه‌نمایی‌های ادراکی
۴۶۴	منابع فصل دهم
۴۶۵	فصل یازدهم سازماندهی آموزش اثر بخش
۴۶۷	مقدمہ
۴۶۹	جنبه‌های فیزیکی محیط یادگیری
۴۷۱	ترتیب نشستن و گروه بندی
۴۷۴	یک محیط دانش آموز - مدار
۴۷۷	سازماندهی مواد مورد استفاده‌ی معلم و دانش آموز
۴۸۲	نحوه‌ی تدریس معلم (سازماندهی و روش‌های آموزش)
۴۸۴	برنامه‌ریزی قبل از سال تحصیلی
۴۸۵	برنامه‌ریزی برای تغییر
۴۹۰	اصلاحات در چگونگی ارائه برنامه درسی
۴۹۲	اصلاحات در شیوه‌های پاسخدهی به تکالیف
۴۹۳	اصلاحات در رویه‌های ارزشیابی
۴۹۶	ارتباط
۵۰۱	خلاصہ
۵۰۳	منابع فصل یازدهم
۵۰۵	فصل دوازدهم تحول اجتماعی: نظریه‌ها و راہبردها
۵۰۷	مقدمہ

۵۰۹ عوامل تعیین کننده تحول اجتماعی
۵۱۳ تبیینی از تحول اجتماعی
۵۱۴ تحول اجتماعی: چشم انداز نظریه‌ی یادگیری
۵۱۵ نظریه‌ی یادگیری اجتماعی
۵۱۷ تحول اجتماعی: چشم انداز تحول
۵۱۷ نظریه‌ی روان تحلیل‌گری: زیگموند فروید
۵۱۹ نظریه‌ی روانی اجتماعی: اریک اریکسون
۵۲۲ نظریه تحول اخلاقی: ژان پیاژه
۵۲۳ قضاوت اخلاقی: لورنس کلبرگ
۵۲۵ مقایسه‌ی نظریه‌های تحول روانی
۵۲۶ قابلیت اجتماعی
۵۲۸ راهبردهای مداخله: ملاحظات کلی
۵۳۱ مداخله‌ی روانی - آموزشی
۵۳۲ مداخله بحرانی
۵۳۲ مداخله فضای زندگی
۵۳۳ واقعیت درمانی
۵۳۳ روش واقعیت درمانی
۵۳۴ برنامه‌ی خودکنترلی
۵۳۷ یادگیری اجتماعی درمانی
۵۳۹ گشایش تعارض: یک روی‌آورد ساختاری
۵۴۰ نقش راهبردها در تحول رفتارهای جامعه‌پسند
۵۴۱ منابع فصل دوازدهم